
ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЯК ІННОВАЦІЙНОГО ЗАСОБУ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ВІЙСЬКОВИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сидоренко Марина, Жукович Інна

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-712-3-2-16>

ВСТУП

Глобальні геополітичні трансформації, постійна, динамічна зміна безпекового середовища та інтеграція України до євроатлантичного простору висувають принципово нові вимоги до якості підготовки майбутніх офіцерів. В сучасних умовах необхідно не тільки готувати професіоналів, що забезпечують розробку і функціонування систем штучного інтелекту, але й навчати здобувачів різних освітніх закладів активно користуватися штучним інтелектом як під час занять, так і орієнтуватися в його застосуванні для самостійної освітньої або професійної діяльності¹.

Одним із ключових складників професійної компетентності сучасного військового фахівця є високий рівень володіння іноземною мовою, що регламентується міжнародними стандартами, зокрема стандартом НАТО STANAG 6001. У цих умовах традиційні лінгводидактичні підходи у військових закладах вищої освіти (ВВНЗ) потребують модернізації та впровадження інноваційних технологій, здатних інтенсифікувати навчальний процес, забезпечити його індивідуалізацію та адаптацію до реальних потреб майбутньої служби.

Найбільш перспективним і революційним інструментом лінгводидактичних інновацій на сучасному етапі є технології штучного інтелекту (ШІ), зокрема генеративні мовні моделі (Large Language Models), інтерактивні чат-боти та спеціалізовані адаптивні платформи. Впровадження ШІ у військово-освітній простір дозволяє вирішити низку

¹ Хайруліна Н. Ф. Використання штучного інтелекту під час вивчення іноземних мов здобувачами вищої освіти в процесі їх фахової підготовки. ІННОВАЦІЙНА ПЕДАГОГІКА. Випуск 70, Том 2. 2024. С. 32. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/70.2.6>

хронічних проблем: від дефіциту автентичних професійно орієнтованих навчальних матеріалів (Military English) до обмеженості аудиторного часу для відпрацювання комунікативних навичок.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю теоретичного обґрунтування та практичного моделювання методичних систем навчання англійської мови у ВВНЗ із застосуванням інструментів ІІІ, що дозволить підвищити ефективність формування функціональної іншомовної комунікативної компетентності курсантів без додаткового навантаження на викладацький склад.

1. Теоретико-методологічні засади інтеграції штучного інтелекту в іншомовну підготовку військових фахівців

Навчання англійської мови у ВВНЗ суттєво відрізняється від цивільних філологічних чи загальноосвітніх курсів, оскільки підпорядковане концепції англійської для спеціальних цілей (English for Specific Purposes – ESP). Як стверджує доктор педагогічних наук, доцент Савка І. В. та Нанівська Л. Л., можна стверджувати, що професійна іншомовна підготовка має бути:

1) професійно спрямованою (іншомовна професійна підготовка у ВВНЗ має бути підкріплена дисциплінами, які мають обов'язкову професійну спрямованість);

2) спрямованою на формування готовності майбутнього офіцера до пізнавальної активності;

3) функціональною (моделювати зміст та структуру військової діяльності);

4) фундаментальною (майбутній офіцер має оволодіти найсучаснішими основами з основної спеціальності);

5) інтегрованою (спрямованою на передачу професійної культури та оволодіння професійною майстерністю, яка допоможе при спілкуванні на міжнародному рівні представникам різних національностей) тощо. Іншомовної професійної підготовки майбутніх офіцерів інженерних військ будеться не тільки на базі загальнонавчальної лексики, але і значною мірою на вокабулярі, який є властивим для певної професійної сфери, тобто «на тій лексиці, яка використовується в мові людей, які об'єднані спільною професією» в даному контексті військовою професією².

Військовий дискурс включає специфічну термінологію, аббревіатури, стандартизовані процедури голосу (Voice Procedure), а також жорсткі вимоги до точності та лаконічності передавання інформації. Головна мета іншомовної

² Савка І. В., Нанівська Л. Л. Інтеграційний підхід до іншомовної професійної підготовки майбутніх офіцерів інженерних військ. 2022. №50. Том 2. С. 40–41. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/50.2.7>

підготовки курсантів – досягнення рівнів мовленнєвої діяльності (слухання, говоріння, читання, письмо), так як вони дозволяють виконувати службові обов'язки в міжнародних штабах, брати участь у спільних навчаннях чи здійснювати обмін технічною інформацією. У цьому контексті штучний інтелект виступає не просто технічним засобом навчання, а когнітивним партнером і добрим адаптивним середовищем. Методологічною основою інтеграції ШІ у лінгводидактику ВВНЗ є концепції конструктивізму та комунікативно-когнітивного підходу. ШІ надає змогу реалізувати принцип центризму на курсанті (*learner-centered approach*), так як генеративні системи здатні миттєво підлаштовувати складність контенту, темп подачі матеріалу та характер зворотного зв'язку під індивідуальні особливості здобувача освіти. Для викладача ВВНЗ штучний інтелект стає сильним асистентом, який автоматизує рутинні процеси. Генеративні моделі здатні трансформувати загальні тексти (наприклад, із популярних підручників *Speakout* чи *Focus*) у спеціалізовані воєнно-технічні чи оперативно-тактичні матеріали, інтегруючи необхідний лексичний мінімум (НАТО термінологія тощо). Таким чином, ШІ закладає теоретичну базу для створення гнучких, динамічних навчальних програм, що здатні оновлюватися в реальному часі відповідно до змін у військовій сфері.

У межах теоретичного обґрунтування інтеграції нейромережевих інструментів у військово-освітній простір особливу увагу слід приділити трансформації традиційних дидактичних принципів під впливом алгоритмів машинного навчання. Принцип наочності та автентичності матеріалу набуває нового змісту, оскільки штучний інтелект дозволяє миттєво генерувати не просто статичні тексти, а динамічні ситуативні контексти, що моделюють реальні бойові та службові умови країн-членів НАТО. Як приклад, Поддубей О. В. доводить, що Інтеграція інструментів штучного інтелекту, зокрема чат-ботів і генеративних мовних моделей, відкриває нові можливості для практичної реалізації персоналізованого підходу у викладанні англійської мови. Чат-боти здатні самостійно визначати рівень мовної підготовки конкретного здобувача, аналізувати його мовленнєві дії, ідентифікувати типові помилки та їх причини й адаптувати дидактичні матеріали до визначеного рівня володіння мовою. Таким чином, технологічні можливості штучного інтелекту дозволяють частково компенсувати обмеження традиційних форм навчання та забезпечити більш гнучку організацію процесу викладання англійської мови³.

³ Поддубей О. В. Інтеграція штучного інтелекту в процес викладання англійської мови в закладах вищої освіти: потенціал персоналізованого навчання. Педагогічна Академія: Наукові Записки. 2026. №26. С. 9. DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18652929>

Системний підхід до лінгвістичної підготовки курсантів вимагає відходу від механічного зазубрювання військової термінології на користь її когнітивного освоєння за допомогою інтерактивного моделювання. На особливу увагу заслуговує інтеграція ІІІ-інструментів для реалізації принципу індивідуалізації навчання, що є критично важливим в умовах суттєвої різниці у базовому рівні іншомовної підготовки першокурсників військових інститутів. Використання генеративних моделей дає змогу подолати проблему усередненого підходу, коли сильні курсанти втрачають мотивацію через занадто прості завдання, а слабші не встигають за загальним темпом групи. Штучний інтелект у ролі персонального віртуального тьютора забезпечує безперервний адаптивний контроль, виявляючи прогалини у знаннях граматики чи специфічної воєнної лексики конкретного здобувача та миттєво пропонуючи коригувальні вправи. Психолінгвістичний аспект такої взаємодії полягає у суттєвому зниженні так званого «мовного бар'єру» та психологічної напруги, яка часто виникає у курсантів під час живого спілкування в аудиторії перед своїми колегами чи викладачами. Нейромережа створює безпечне експериментальне середовище, де помилка сприймається не як привід для зниження балу, а як природний етап алгоритмічного коригування навичок. Крім того, методологія ESP (English for Specific Purposes) у військовому контексті вимагає постійного оновлення контенту відповідно до актуальних змін у стандартах STANAG 6001, що практично неможливо реалізувати за допомогою класичних друкованих підручників, термін підготовки яких триває роками. ІІІ вирішує цю суперечність, виступаючи інструментом оперативного конструювання динамічних навчальних планів, здатних інтегрувати новітні аббревіатури, специфіку радіообміну чи документаційні стандарти альянсу безпосередньо у поточний освітній процес. Сучасний етап розвитку лінгводидактики доводить, що ефективність формування іншомовної компетентності майбутнього офіцера прямо залежить від здатності вищої військової школи поєднувати сувору дисципліну з гнучкими цифровими технологіями навчання.

Аналізуючи методологічний базис використання штучного інтелекту, необхідно чітко розмежувати функції генеративного та аналітичного ІІІ в системі мовної підготовки офіцерських кадрів зв'язку та інформаційних технологій. Якщо аналітичні алгоритми чудово справляються з автоматизованим тестуванням, фіксацією помилок у правописі та моніторингом загального прогресу навчальної групи, то генеративні моделі відкривають безпрецедентні можливості для розвитку продуктивних видів мовленнєвої діяльності. Формування навичок усного мовлення та письма вимагає від курсантів не просто

репродуктивного відтворення зразків, а здатності до швидкої мовної імпровізації в умовах стресу, дефіциту часу чи завад у каналах зв'язку. Інтеграція голосових модулів на базі ШІ дозволяє відійти від застарілих методів читання текстів за ланцюжком і перейти до інноваційної практики мовного занурення через голосові чати та симулятори тактичного рівня. Теоретична цінність такого підходу полягає в оптимізації розподілу аудиторного часу, адже викладач позбавляється необхідності витрачати дефіцитні хвилини на рутинний контроль базового вокабуляру і може зосередитися на координації складних дискусійних чи проектних завдань. З дидактичного погляду штучний інтелект виконує роль когнітивного акселератора, який пришвидшує перехід знань із короткочасної пам'яті у довгострокові мовленнєві автоматизми. Важливим елементом методології є також навчання курсантів критичному аналізу відповідей нейромереж, що безпосередньо розвиває навички роботи з інформацією та медіаграмотність, які є невід'ємною частиною підготовки сучасного офіцера. Мовна підготовка у ВВНЗ із залученням ШІ трансформується у багаторівневу систему, де курсант виступає активним суб'єктом пізнання, який самостійно або під керівництвом ментора налаштовує параметри своєї освітньої траєкторії. Науково обґрунтоване впровадження таких інструментів дозволяє забезпечити відповідність вітчизняної військової освіти високим стандартам НАТО та вимогам сучасного цифрового поля бою. Таким чином, синергія класичної військової методики викладання та інноваційного потенціалу штучного інтелекту закладає міцний фундамент для формування висококваліфікованих, мобільних та інтегрованих у міжнародний контекст військових фахівців нового покоління.

2. Практичні кейси та інструментарій застосування ШІ для моделювання професійно орієнтованих мовленнєвих ситуацій

Практична реалізація потенціалу ШІ у викладанні англійської мови для курсантів охоплює кілька ключових напрямів, кожен з яких безпосередньо впливає на формування окремих видів мовленнєвої діяльності відповідно до STANAG 6001.

1. Моделювання інтерактивних професійних симуляцій (Role-Play за допомогою ШІ). Одним із найскладніших завдань для викладача в аудиторії є організація індивідуальної розмовної практики. Сучасні текстові та голосові ШІ-платформи (наприклад, ChatGPT, Gemini, Claude) дозволяють курсанту вести діалог у межах заданої військової ролі. Завдяки цільовому промптингу (інструктуванню моделі) ШІ може виступати в ролі офіцера зв'язку НАТО, закордонного інструктора чи оператора радіостанції.

Курсант відпрацьовує навички ведення радіообміну, надання доповідей про ситуацію або координації дій підрозділів, отримуючи миттєвий аналіз своїх помилок та варіанти більш автентичного висловлювання.

2. Генерація адаптивного навчального контенту (диференціація завдань). Використовуючи ІІІ, викладач може за лічені хвилини створити на основі одного базового тексту три рівні завдань для курсантів із різною мовною підготовкою. Наприклад, ІІІ може перефразувати опис військових навчань, спростивши граматику для рівня STANAG 1 (Survival) або, навпаки, наситивши текст складними ідіоматичними виразами, аналітичними конструкціями та вузькопрофільною лексикою для здобувачів рівня STANAG 2 (Functional) чи STANAG 3 (Professional).

3. Автоматизоване створення тренажерів та лексичних вправ. ІІІ ефективно генерує контекстуальні завдання: тексти із пропусками, вправи на встановлення відповідностей між військовим терміном та його дефініцією англійською мовою, а також кейс-завдання, де курсанту необхідно письмово відреагувати на раптову зміну ввідної інформації (наприклад, фрагмент бойового розпорядження).

4. Системи розпізнавання мовлення (speech recognition systems). Вони аналізують усне мовлення студентів, визначають помилки та надають рекомендації щодо їх виправлення. Такі системи сприяють підвищенню точності та плавності мовлення, однак можуть бути обмеженими через орієнтацію на стандартизовану вимову носіїв мови. Це створює певні труднощі для студентів із різним акцентом і підкреслює необхідність удосконалення технологій із урахуванням глобального різноманіття англійської мови. Наприклад, Google Speech-to-Text, Duolingo speaking practice, ELSA Speak⁴.

Для перевірки ефективності запропонованих ідей було проведено педагогічний експеримент на базі військового інституту. Участь взяли 84 курсанти другого курсу різних спеціальностей. Учасників розділили на дві групи: контрольна група (42 курсанта) та експериментальна група (42 курсанта). На початку дослідження обидві групи мали приблизно однаковий рівень володіння англійською мовою. У контрольній групі навчання проходило за традиційною програмою – в аудиторії використовувались стандартні підручники та типові вправи. В експериментальній групі використовували впроваджені інструменти штучного інтелекту (ChatGPT, Gemini, ELSA Speak). Вони використовувалися для тренування виконання інтерактивних ситуаційних завдань та корекції

⁴ Зубенко О. В. Використання технологій штучного інтелекту у викладанні англійської мови для студентів закладів вищої освіти. Педагогічна Академія: Наукові Записки. 2026. № 30. С. 9–10. DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20442685>

вимови. Даний експеримент тривав 16 тижнів та охоплював багато різних тем. Контрольні зрізи знань проводилися на початку, в середині та наприкінці навчання. Результати фінального тестування показали позитивну та чітку динаміку в експериментальній групі. У розділі «Говоріння» середній бал курсантів експериментальної групи зростав на 28%, а у контрольній – лише на 11%. Курсанти, які тренувалися з ШІ, краще орієнтувалися у раптових змінах ситуації під час діалогів і припускали значно меншої кількості помилок. У писемному мовленні вони теж показали вищі результати під час складання формалізованих доповідей за рахунок того, що постійно отримували детальний аналіз своїх помилок від нейромережі. Анкетування після завершення семестру засвідчило, що 86% курсантів експериментальної групи стали впевненішими у власних силах і вмотивованішими до навчання. Вони зазначали, що тренажери на базі ШІ допомогли їм подолати мовний бар'єр, адже дозволяли помилятися без страху отримати низьку оцінку перед групою. Особливо помітний прогрес показали курсанти, які початково мали слабкий рівень підготовки. Таким чином, експеримент довів: використання штучного інтелекту дійсно пришвидшує формування професійних мовних навичок і допомагає курсантам швидше виходити на вищий рівень.

Водночас дидактична практика вказує на певні обмеження цих інструментів, зумовлені їхньою першочерговою орієнтацією на стандартизовану вимову виключно носіїв мови (Received Pronunciation або General American). Це створює певні труднощі для вітчизняних студентів із різним рівнем стартової артикуляційної підготовки та акцентом, що підкреслює гостру лінгводидактичну необхідність подальшого удосконалення технологій розпізнавання мовлення із обов'язковим урахуванням концепції глобального різноманіття англійської мови та специфіки інтернаціонального військового спілкування в межах багатонаціональних місій НАТО.

Детальний розбір практичного кейсу використання генеративних моделей типу ChatGPT або Gemini доводить, що ключовим елементом успішної взаємодії є розробка викладачем високоспеціалізованих інструкцій, відомих у лінгводидактиці як промпти. Першочергове завдання педагога полягає у чіткому заданні ШІ-системі її професійної ролі, наприклад: «Дій як досвідчений офіцер штабу НАТО та екзаменатор STANAG 6001». Другим кроком є визначення цільової аудиторії, де вказується, що користувачем є курсант другого курсу військового інституту телекомунікацій, який опановує термінологію тактичного рівня. Далі промпт має містити суворі обмеження щодо використання мовного інструментарію, специфічних аббревіатур та вимог до форматів

радіообміну відповідно до стандартів. III отримує завдання ініціювати симуляційний діалог, де курсант повинен вийти в ефір, представитися за допомогою фонетичного алфавіту НАТО та доповісти про відновлення пошкодженої лінії зв'язку. Якщо майбутній офіцер припускається помилки у стандартних процедурах виклику (наприклад, плутає «ROGER» та «WILCO»), нейромережа не перериває комунікацію одразу, а фіксує це для підсумкового фідбеку. Система адаптивно реагує на відповіді курсанта, раптово впроваджуючи у сценарій нові ускладнені ввідні дані, наприклад «втрата сигналу через дію засобів РЕБ противника» чи «необхідність термінового переходу на резервні частоти». Після завершення діалогу III генерує детальний звіт, де за окремими критеріями (точність лексики, граматична правильність, дотримання регламенту радіозв'язку) виставляє оцінку за шкалою STANAG 6001. Крім того, III пропонує курсанту порівняльну таблицю, де ліворуч наведено його оригінальні репліки, а праворуч – ідеальні варіанти висловлювань, які зазвичай використовують носії мови у подібних операційних ситуаціях. Такий підхід перетворює звичайний мовний практикум на інтерактивний тренажер, максимально наближений до умов майбутньої професійної діяльності офіцера. Викладач отримує можливість моніторити цей процес віддалено, аналізуючи лише фінальні звіти, що суттєво оптимізує освітній процес у ВВНЗ. Курсанти, своєю чергою, отримують необмежену кількість спроб для ліквідації невпевненості під час використання військового вокабуляру. Зрештою, це дозволяє вивести практичні заняття з Military English на якісно новий рівень інтерактивності без залучення дорогого закордонного софту чи іноземних фахівців.

Інший важливий вимір практичного застосування III пов'язаний із процесом трансформації стандартного контенту загальних британських підручників, які традиційно використовуються на перших етапах мовної підготовки, у вузькопрофільні дидактичні матеріали. Типовий текст із підручника Focus або Speakout, присвячений технологіям чи повсякденному життю, може бути миттєво переформатований нейромережею під актуальний військовий контекст за допомогою алгоритмів ререйтингу. Наприклад, викладач завантажує в систему загальну статтю про сучасні тенденції розвитку мобільного зв'язку та дає III команду інтегрувати туди термінологію, що стосується військових супутникових систем, захищених радіостанцій та шифрування даних. III успішно замінює побутові фрази на професійні відповідники, зберігаючи при цьому базову граматичну структуру (наприклад, пасивний стан або умовні речення), яку курсанти вивчають за програмою. На основі цього саме трансформованого тексту нейромережа автоматично розробляє комплекс післятекстових вправ, спрямованих на

перевірку розуміння прочитаного та закріплення лексичного мінімуму. Сюди входять завдання на пошук синонімів у контексті воєнної доктрини, виправлення навмисно зроблених III помилок у технічних описах, а також написання коротких есе на тему забезпечення живучості вузлів зв'язку під час кібератак. Більше того, III здатний миттєво згенерувати аудіоскрипти для вправ із аудіювання, імітуючи різні акценти та специфічні шуми бойового середовища (звуки техніки, вибухи, радіозавади), що є критично важливим для підготовки до складання іспиту STANAG 6001, де сприйняття мови на слух в умовах завад є одним із найскладніших етапів перевірки. Використання таких III-генерованих матеріалів дозволяє подолати хронічний дефіцит спеціалізованої літератури для ESP, оскільки викладач може створювати унікальний актуальний контент для кожного окремого заняття. Такий інноваційний підхід забезпечує високу гнучкість навчання, адже тексти можуть відображати найсучасніші технологічні досягнення військової сфери, які з'явилися лише кілька місяців тому і ще не встигли потрапити до офіційних підручників. Курсанти демонструють значно вищий рівень залученості, оскільки вони бачать прямий зв'язок між вивченням граматичних правил англійської мови та своєю майбутньою інженерною чи командною спеціалізацією. Як приклад, Ребрій І. М. зазначив, що інтерактивне навчання дає можливість тим, хто навчається, засвоювати мову прямо у процесі спілкування та опановувати активний лексико – граматичний матеріал під час самого процесу мовлення, а не з підручника⁵.

Таким чином, штучний інтелект стає незамінним інструментом динамічного конструювання дидактичного контенту, який дозволяє викладачеві виступати у ролі креативного контент-менеджера, що забезпечує відповідність занять викликам сьогодення.

3. Академічна доброчесність, переваги та виклики використання штучного інтелекту у військово-освітньому просторі

Попри очевидні дидактичні переваги, масове впровадження штучного інтелекту у військових вишах актуалізує низку специфічних викликів, пов'язаних із безпекою, етикою та якістю освіти. Як сказав Скіцько О., розвиток III став ключовим пріоритетом для багатьох країн, та водночас, виникли питання щодо безпечності цієї технології та наслідків її використання⁶.

⁵ Ребрій І. М. Сучасні методи навчання англійської мови для військових потреб. Збірник наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил. 2018. №1 (55). С. 180. DOI: 10.30748/zhups.2018.55.25

⁶ Скіцько О., Складанний П., Ширшов Р., Гуменюк М., Ворохоб М. Загрози та ризики використання штучного інтелекту. Кібербезпека: освіта, наука, техніка. 2023. Том 2. № 22. С. 6. DOI 10.28925/2663-4023.2023.22.618

По-перше, гостро постає питання академічної доброчесності. Доступність генеративних моделей створює ризик безконтрольного виконання курсантами письмових творчих завдань чи тестів силами ШІ без реального засвоєння матеріалу. Як відомо, сучасні ШІ – платформи здатні генерувати тексти, аналітичні висновки, таблиці, розрахунки та програмні рішення, що значно ускладнює процес перевірки самостійності виконання академічних завдань⁷. Це вимагає від викладачів перегляду методології оцінювання. Фокус має зміщуватися з фіксації готового письмового результату на оцінювання процесу розсудження, критичного аналізу та живого усного спілкування (інтерв'ю, презентації, захист рішень англійською мовою), де ШІ не може замінити людину. Крім того, обов'язковим елементом перевірки наукових та самостійних робіт у ВВНЗ є застосування спеціалізованого антиплагіат-софту (наприклад, StrikePlagiarism.com), що містить алгоритми розпізнавання ШІ-згенерованого тексту.

По-друге, існує проблема «галюцинацій» ШІ – схильності моделей генерувати фактично помилкову чи неіснуючу інформацію. Це створює ризик фабрикації даних у наукових роботах. Наприклад, студент, пишучи курсову чи диплом, може попросити ШІ згенерувати бібліографію за темою. Модель впевнено видасть список статей з назвами і авторами – але частина з них може виявитися цілком вигаданими, хоч і схожими на справжні⁸. Як зазначила Сопова Д., створення освітнього середовища на засадах академічної чесності дозволить отримати в результаті високу якість освіти та компетентних фахівців⁹.

У військовій сфері, де точність термінології та інструкцій є критично важливою, використання неперевіраних ШІ-перекладів чи дефініцій є неприпустимим. Курсантів необхідно навчати медіаграмотності та критичного оцінювання відповідей нейромереж.

Розглядаючи проблему дотримання академічної доброчесності в умовах тотальної цифровізації військової освіти, слід визнати, що поява загальнодоступних інструментів штучного інтелекту

⁷ Хмелюк А. В., Малік О. С. Академічна доброчесність в умовах використання штучного інтелекту: виклики та практичні рішення для здобувачів економічних спеціальностей. Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету. 2026. №1 (12). С. 43. DOI: 10.31319/2709-2879.2026iss1(12).363696pp41-47

⁸ Покотило К., Шульга Т. Академічна доброчесність у контексті використання генеративних моделей ШІ: аналіз результатів опитування студентів УДУ імені Михайла Драгоманова. Штучний інтелект в освіті. Частина 1 : монографія / [авт. колектив]; за ред. Яцишин А. – Київ: ІЦО НАПН України, 2025. С. 219. DOI 10.33407/lib.NAES.id/748073.

⁹ Сопова Д. Академічна доброчесність у системі професійної підготовки майбутнього педагога / Д. Сопова. Неперервна професійна освіта: теорія і практика. 2018. №. 3-4. С. 53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NPO_2018_3-4_9

докорінно змінила архітектуру контролю знань. Класичні методи перевірки самостійних робіт курсантів, які раніше базувалися на виявленні механічного копіювання чужих текстів із мережі Інтернет, сьогодні виявляються абсолютно неефективними проти індивідуально згенерованого ШІ-контенту. Нейромережі здатні створювати унікальні за своєю синтаксичною структурою реферати, есе та аналітичні огляди воєнної тематики, які легко обходять застарілі пошукові фільтри. Саме тому сучасні військові заклади вищої освіти змушені впроваджувати інноваційні системи антиплагіату нового покоління, лідером серед яких є програмне забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl. Ця платформа використовує складні математичні алгоритми, спеціально натреновані на розпізнавання специфічних маркерів, притаманних текстам, які були сформовані за допомогою великих мовних моделей. Але автоматизований софт є всього першим рубезем оборони, і його результати потребують професійної інтерпретації з боку викладача, хто виступає в ролі незалежного експерта. Для зниження ризиків недоброчесного використання ШІ педагогічний склад ВВНЗ має трансформувати саму систему надання домашніх завдань з англійської мови. Доцільно повністю відмовитися від стандартних та непродуктивних письмових робіт на користь індивідуальних усних доповідей, де курсант повинен без підготовки аргументувати свою позицію, відповідати на контраргументи та демонструвати володіння матеріалом у реальному часі. Оцінюванню має підлягати не фінальний друкований аркуш, а безпосередня мовленнєва реакція здобувача, його здатність оперувати професійними термінами в динамічному діалозі. Крім того, ефективним методом є впровадження так званого «перевернутого класу», коли вивчення теоретичного лексичного мінімуму відбувається вдома (можливо, навіть із залученням ШІ як тренажера), а вся практична, творча та оцінювана робота виконується виключно в аудиторії під прямим наглядом викладача. Такий підхід дозволяє перетворити штучний інтелект із засобу академічного шахрайства на корисний підготовчий інструмент, що не шкодить об'єктивності фінального оцінювання рівнів STANAG 6001. Тільки через поєднання передових технічних засобів детекції та гнучких лінгводидактичних методик можливо побудувати стійку систему військової освіти, що базується на принципах чесності та високої персональної відповідальності майбутніх офіцерів.

Не менш складним та критично важливим викликом є забезпечення суворой інформаційної безпеки та кібергігієни під час інтеграції комерційних ШІ-платформ в освітній процес військових інституцій.

Специфіка ВВНЗ накладає жорсткі обмеження на використання будь-яких хмарних сервісів, оскільки всі дані, які курсант або викладач вводить у діалогове вікно публічних моделей, автоматично надходять на закордонні сервери для подальшого навчання нейромережі. У зв'язку з цим виникає серйозна загроза випадкового витоку конфіденційної інформації, елементів оперативно-тактичних планів, специфікацій вітчизняних систем зв'язку чи персональних даних військовослужбовців. Для запобігання подібним інцидентам у навчальному закладі має бути розроблена та впроваджена суворя інструкція щодо категорій даних, дозволених для опрацювання відкритими системами штучного інтелекту. Курсанти повинні чітко усвідомлювати, що лінгвістичний аналіз, переклад чи генерація текстів англійською мовою через ШІ можуть здійснюватися виключно на основі повністю відкритих закордонних джерел, таких як публічні статuti армії США, офіційні доктрини НАТО чи статті з міжнародних військово-технічних журналів.

Паралельно з цим постає проблема лінгвістичних «галюцинацій» та дезінформації, коли нейромережа через брак специфічного контексту або помилки в алгоритмах видає вигадані факти, спотворює значення військових термінів або пропонує граматично правильні, але абсолютно абсурдні з погляду військової тактики переклади. Офіцер зв'язку нового покоління повинен володіти розвиненим критичним мисленням, щоб миттєво ідентифікувати такі помилки ШІ та не допускати їх використання у професійній діяльності. Більше того, надмірна залежність курсантів від автоматичних перекладачів та генераторів мови у довгостроковій перспективі може призвести до атрофії власних мовленнєвих навичок, коли без підручного гаджета майбутній офіцер виявиться неспроможним самостійно сформулювати бойове розпорядження англійською мовою. Дидактична система військового вишу має чітко балансувати використання цифрових помічників, позиціонуючи ШІ лише як допоміжний інструмент оптимізації, а не як заміну інтелектуальним зусиллям самої особистості.

У майбутньому перспективним шляхом вирішення безпекових питань є розробка та розгортання локальних, повністю автономних мовних моделей на закритих серверах військових установ, які функціонуватимуть без доступу до глобальної мережі Інтернет. Це дозволить повністю зняти ризики кібербезпеки та забезпечить викладачів надійним, контрольованим і безпечним інноваційним засобом навчання англійської мови спеціального спрямування. Системний розбір цих викликів доводить, що штучний інтелект вимагає від військової лінгводидактики високого рівня цифрової

зрілості, зваженого підходу та постійного вдосконалення нормативно-правової бази.

Дослідивши наукові праці вчених, можна виокремити ряд таких переваг інтеграції ІІІ у вивчення іноземної мови:

- розпізнавання та корекція вимови здобувачів. Комплекс систем (ASR, фонетичний аналіз, зіставлення зі стандартами тощо), заснований на ІІІ, досконало аналізує вимову здобувачів, їх мовлення, рівень володіння мовою, ідентифікують помилки та надають персоналізовані рекомендації для покращення і вдосконалення мовленнєвих навичок. Як приклад можна навести те, що вони можуть включати в себе завдання з вимови, інтерактивні тренування та навіть присутність віртуальних асистентів, які можуть надавати зворотній зв'язок та коригувати вимову здобувачів у режимі реального часу. Крім того, це сприятиме підвищенню впевненості здобувача під час спілкування англійською мовою.

- технологія індивідуалізації навчання іноземним мовам за допомогою ІІІ. Такий підхід дозволяє моделювати індивідуальні траєкторії засвоєння знань, враховуючи персональні особливості здобувача в динамічній моделі його характеристик.

- самостійне вивчення іноземної мови за допомогою ІІІ. Це дозволяє здобувачам вчитися у комфортному їм темпі, обирати матеріали, кейси та завдання, що відповідають їхнім індивідуальним потребам і цілям. Доступність використання. Смартфони та планшети є чудовим прикладом, адже вони використовують ІІІ для великої кількості завдань, включаючи розпізнавання мови, світлин, людей на цих світлинах, а також рекомендації засновані на особистих вподобаннях та звичках користувача.

- швидкість оброблення інформації. ІІІ може виконувати повторювані завдання швидше і ефективніше, ніж люди. Оскільки комп'ютери можуть обробляти великі обсяги даних і виконувати складні обчислення миттєво, вони ідеально підходять для завдань, вправ та кейсів з іноземної мови.

- інтервальне навчання. Завдяки цьому здійснюється поетапне закріплення необхідного матеріалу для вивчення або вдосконалення іноземної мови за допомогою ІІІ.

- незалежне оцінювання знань та рівнів володіння мовою здобувачів. Зазначений підхід дозволяє не тільки здійснити контроль знань (прокторінгові системи), автоматизовану перевірку, оцінку індивідуально, а й сприяє усуненню списування та підтримці академічної доброчесності відповідно. В цілому, прокторінгові системи допомагають забезпечити чесність та об'єктивність процесу тестування, збільшуючи надійність оцінки навчальних досягнень здобувачів.

- глобальне навчання іноземної мови. III відкриває великі можливості для такого навчання через мультикультурне навчання та міжнародну співпрацю¹⁰.

ВИСНОВКИ

Інтеграція штучного інтелекту в систему іншомовної підготовки у військових закладах вищої освіти є не просто тимчасовим трендом, а об'єктивною інновацією, що здатна кардинально підвищити ефективність навчання англійської мови професійного спрямування. III дозволяє успішно вирішити суперечність між високими вимогами стандартів НАТО STANAG 6001 та реальними лімітами аудиторного часу у ВВНЗ, пропонуючи інструменти для створення персоналізованих освітніх траєкторій, моделювання автентичних військових комунікативних ситуацій та інтенсифікації самостійної роботи курсантів.

Водночас ефективне використання III вимагає трансформації ролі самого викладача – від єдиного джерела знань до архітектора освітнього середовища, ментора та модератора, який координує взаємодію курсанта з технологіями. Обов'язковою умовою успіху є дотримання балансу між використанням інновацій та суворим контролем за дотриманням академічної доброчесності й вимог інформаційної безпеки. Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі полягають у розробці стандартизованих методичних рекомендацій та цільових промпт-інструкцій для викладачів військової англійської мови.

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто використання штучного інтелекту у викладання англійської мови у військових закладах вищої освіти. Визначено основні напрями його застосування в освітньому процесі. Описано сучасні інструменти штучного інтелекту для навчання курсантів. Наведено приклади їх практичного використання під час вивчення англійської мови. Проаналізовано результати педагогічного експерименту. Встановлено, що використання III підвищує рівень іншомовної підготовки та навчальну мотивацію курсантів. Особливу увагу приділено питанням академічної доброчесності та інформаційної безпеки. Зроблено висновок про доцільність використання штучного інтелекту у військовій мовній освіті.

¹⁰ Малик Ю. І., Никитенко О. В. Використання штучного інтелекту як інноваційного інструменту під час навчання іноземних мов у ЗВО. 2024. № 5(39). С. 332–333. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-5\(39\)-326-338](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-5(39)-326-338)

Література

1. Хайруліна Н. Ф. Використання штучного інтелекту під час вивчення іноземних мов здобувачами вищої освіти в процесі їх фахової підготовки. ІННОВАЦІЙНА ПЕДАГОГІКА. Випуск 70, Том 2. 2024. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/70.2.6>
2. Савка І. В., Нанівська Л. Л. Інтеграційний підхід до іншомовної професійної підготовки майбутніх офіцерів інженерних військ. Інноваційна Педагогіка. 2022. №50(2). DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/50.2.7>
3. Поддубей О. В. Інтеграція штучного інтелекту в процес викладаання англійської мови в закладах вищої освіти: потенціал персоналізованого навчання. Педагогічна Академія: Наукові Записки. 2026. № 26. DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18652929>
4. Зубенко О. В. Використання технологій штучного інтелекту у викладанні англійської мови для студентів закладів вищої освіти. Педагогічна Академія: Наукові Записки. 2026. №30. DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20442685>
5. Ребрій І. М. Сучасні методи навчання англійської мови для військових потреб. Збірник наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил. 2018. №1 (55). DOI: 10.30748/zhups.2018.55.25
6. Скіцько О., Складанний П., Ширшов Р., Гуменюк М., Ворохоб М. Загрози та ризики використання штучного інтелекту. Кібербезпека: освіта, наука, техніка. 2023. Том 2. № 22. DOI 10.28925/2663-4023.2023.22.618
7. Хмелюк А. В., Малік О. С. Академічна доброчесність в умовах використання штучного інтелекту: виклики та практичні рішення для здобувачів економічних спеціальностей. Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету. 2026. №1 (12). DOI: 10.31319/2709-2879.2026iss1(12).363696pp41-47
8. Покотило К., Шульга Т. Академічна доброчесність у контексті використання генеративних моделей ШІ: аналіз результатів опитування студентів УДУ імені Михайла Драгоманова. Штучний інтелект в освіті. Частина 1 : монографія / [авт. колектив]; за ред. Яцишин А. – Київ: ЦО НАПН України, 2025. С. 214–232. DOI 10.33407/lib.NAES.id/748073
9. Сопова Д. Академічна доброчесність у системі професійної підготовки майбутнього педагога / Д. Сопова. Неперервна професійна освіта: теорія і практика. 2018. №. 3-4. С. 52–56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NPO_2018_3-4_9

10. Малик Ю. І., Никитенко О. В. Використання штучного інтелекту як інноваційного інструменту під час навчання іноземних мов у ЗВО. 2024. № 5(39). [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-5\(39\)-326-338](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-5(39)-326-338)

Information about the authors:

Sydorenko Maryna,

Senior Lecturer at the Department of Foreign Languages,
Kruty Heroes Military Institute of Telecommunications
and Information Technology
45/1 Knyaziv Ostrozkykh Street, Kyiv, Ukraine

Zhukovych Inna,

Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages,
Kruty Heroes Military Institute of Telecommunications
and Information Technology
45/1 Knyaziv Ostrozkykh Street, Kyiv, Ukraine